

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи економічної теорії

галузь знань **07 Управління та адміністрування**
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність **073 Менеджмент**
(шифр і назва спеціальності)

факультет **туризму і післядипломної та заочної освіти**
(назва факультету)

рівень вищої освіти **бакалавр**
(рівень вищої освіти)

Робоча програма з дисципліни «Основи економічної теорії» для студентів спеціальності 073 Менеджмент.

I семестр (денна форма навчання), I семестр (заочна форма навчання)

Розробник: доцент кафедри, к.е.н. Гуль І.Г.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки та менеджменту

Протокол від «_____» _____ 201__ року № ____

Завідувач кафедри економіки та менеджменту

_____

(підпис)

(Н.Ф. Павленчик)

(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3		Цикл загальної підготовки	
Модулів – 1	Спеціальність 073 Менеджмент	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання -		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: - аудиторних – 2 - самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		14 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	74 год.
Індивідуальні завдання			
-	-		
Вид контролю: іспит			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є формування у студентів економічного мислення, опанування основних економічних законів, методів пізнання економічних явищ та процесів.

Завдання дисципліни полягають у здобутті студентами перших економічних знань про господарський механізм, економічний розвиток, виробничі відносини та види виробництва, про соціально-економічний устрій суспільства та фінансові відносини в суспільстві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історичні аспекти зародження та розвитку економічної науки;
- предмет і метод економічної теорії;
- причинно-наслідкові зв'язки, які відображають економічні закони: закони грошового обігу, закон попиту та пропозиції, закон вартості та інші;
- соціально-економічні відносини у суспільстві та їх особливості у різних економічних системах;

- основні засади функціонування ринкової економіки;
- виробництво, розподіл та перерозподіл вартості, роль ринку і держави у цих процесах;
- моделі переходу до ринкової економіки, напрямки реформування соціально-економічних відносин в Україні.

вміти:

- на основі аналізу наявних споживчих благ, використовуючи класифікаційні ознаки, класифікувати та визначати потреби суспільства;
- враховувати основні економічні закони в процесі професійної діяльності;
- на основі співвідношення механізмів державного і ринкового регулювання, державної та приватної власності, використовуючи класифікаційні ознаки, класифікувати та визначати типи економічних систем;
- визначати ціну та обсяг виробництва в умовах конкуренції;
- обґрунтовувати доцільність застосування теоретичних моделей ринкової економіки в практичній діяльності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Основи економічної теорії

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади економічного розвитку суспільства

ТЕМА 1. Економічна теорія як наука

Предмет економічної теорії. Функції економічної теорії. Економічне мислення та економічна політика. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Економічні закони та категорії

ТЕМА 2. Економічні потреби та виробничі можливості суспільства

Економічні потреби та інтереси як головні рушійні сили економіки. Виробництво та його основні ресурси (фактори). Межа виробничих можливостей та проблема економічного вибору. Результат та ефективність виробництва.

ТЕМА 3. Суспільний поділ праці та економічні системи суспільства

Суспільне виробництво та суспільний поділ праці як економічна основа ефективної організації виробництва. Форми організації суспільного виробництва та обміну. Товар та його властивості. Теорії вартості. Економічна система суспільства: поняття, структура та основні риси. Типи економічних систем та їх характеристика

ТЕМА 4. Теорія грошей та грошового обігу

Природа, види та роль грошей. Система грошового обігу та її типи. Грошова маса та закон грошового обігу. Грошові реформи.

Змістовий модуль 2. Основи функціонування ринкової економіки

ТЕМА 5. Ринок та ринкова економіка. Ринковий механізм функціонування економіки

Ринок, його функції та умови ефективного функціонування. Система ринків та їх інфраструктура. Ринковий попит та його фактори. Ринкова пропозиція та її фактори. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага.

ТЕМА 6. Конкуренція і монополія в ринковій економіці

Конкуренція, її суть та умови існування. Види та методи економічної конкуренції. Монополія: причини виникнення, суть та основні види.

ТЕМА 7. Капітал, витрати та прибуток підприємства

Капітал як фундаментальна категорія ринкової економіки. Капітал підприємства, його джерела та структура. Оборот та амортизація капіталу. Витрати підприємства, їх економічна природа та види. Доходи та прибуток підприємства.

ТЕМА 8. Доходи населення. Ринок праці та заробітна плата

Доходи населення: види та джерела формування. Розподіл доходів. Диференціація доходів населення. Заробітна плата як основна форма доходу населення. Суть та особливості ринку праці.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	с	інд	с.р.		л	п	с	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1. Основи економічної теорії													
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади економічного розвитку суспільства													
ТЕМА 1. Економічна теорія як наука	12	1		2		9	12	1		0,5		10,5	
ТЕМА 2. Економічні потреби та виробничі можливості суспільства	11	2		2		7	11	1		1		9	
ТЕМА 3. Суспільний поділ праці та економічні системи суспільства	11	2		2		7	11	1		1		9	
ТЕМА 4. Теорія грошей та грошового обігу	12	1		2		9	12	1		0,5		10,5	
Разом за змістовим модулем 1	46	6		8		32	46	4		3		39	

Змістовий модуль 2. Основи функціонування ринкової економіки											
ТЕМА 5. Ринок та ринкова економіка. Ринковий механізм функціонування економіки	11	2		2		7	11	2		1	8
ТЕМА 6. Конкуренція і монополія в ринковій економіці	11	2		2		7	11	1		0,5	9,5
ТЕМА 7. Капітал, витрати та прибуток підприємства	11	2		2		7	11	2		1	8
ТЕМА 8. Доходи населення. Ринок праці та заробітна плата	11	2		2		7	11	1		0,5	9,5
Разом за змістовим модулем 2	44	8		8		28	44	6		3	35
Усього годин	90	14		16		60	90	10		6	74

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Економічна теорія як наука	2	0,5
2	Тема 2. Економічні потреби та виробничі можливості суспільства	2	1
3	Тема 3. Суспільний поділ праці та економічні системи суспільства	2	1
4	Тема 4. Теорія грошей та грошового обігу	2	0,5
5	Тема 5. Ринок та ринкова економіка. Ринковий механізм функціонування економіки	2	1
6	Тема 6. Конкуренція і монополія в ринковій економіці	2	0,5
7	Тема 7. Капітал, витрати та прибуток підприємства	2	1
8	Тема 8. Доходи населення. Ринок праці та заробітна плата	2	0,5
Разом		16	6

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Економічна теорія як наука Конспекти самопідготовки. Реферат-роздум «Економіка і суспільство»	9	10,5
2	Тема 2. Економічні потреби та виробничі можливості суспільства Конспекти самопідготовки	7	9
3	Тема 3. Суспільний поділ праці та економічні системи суспільства Конспекти самопідготовки. Реферат «Економічні моделі розвинених країн світу»	7	9
4	Тема 4. Теорія грошей та грошового обігу Конспекти самопідготовки. Реферат-роздум «Гроші і їх вплив на поведінку людини»	9	10,5
5	Тема 5. Ринок та ринкова економіка. Ринковий механізм функціонування економіки Конспекти самопідготовки. Реферат «Аналіз факторів, що впливають на рівень попиту та пропозиції»	7	8
6	Тема 6. Конкуренція і монополія в ринковій економіці Конспекти самопідготовки	7	9,5
7	Тема 7. Капітал, витрати та прибуток підприємства Конспекти самопідготовки. Реферат-роздум «Як би я створював власний капітал»	7	8
8	Тема 8. Доходи населення. Ринок праці та заробітна плата Конспекти самопідготовки.	7	9,5
Разом		60	74

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. Функції економічної теорії
2. Методи дослідження економічних явищ і процесів
3. Економічна теорія та економічна політика
4. Формування і розвиток економічної думки в Україні
5. Безмежність потреб та обмеженість ресурсів
6. Новітні тенденції розвитку відносин власності
7. Необхідність реформування відносин власності в Україні

8. Напрямки та форми реформування відносин власності
  9. Інструменти стабілізації грошового обігу
  10. Товарне виробництво у XXI столітті
  11. Природні монополії в Україні: сучасний стан та перспективи
  12. Межі дії ринкового механізму
  13. Еластичність попиту і пропозиції
  14. Практичне застосування теорії еластичності
  15. Роль ціни в регулюванні економічних процесів
  16. Необхідність управління пропозицією
  17. Управління виробництвом як система
  18. Фірма як суб'єкт ринкових відносин
  19. Форми організації підприємницької діяльності в країнах ЄС
  20. Малий бізнес в США
  21. Прибуток як мета діяльності фірми
  22. Методи визначення рівня бідності і прожиткового мінімуму
  23. Сучасні погляди на теорії вартості
  24. Товар і його властивості. Теорії вартості.
  25. Походження, суть і функції грошей.
  26. Інфраструктура ринку та її основні елементи.
  27. Ціна у ринковій економіці: суть, види та функції. Вплив держави на ціноутворення.
  28. Основні фактори зниження витрат виробництва.
  29. Механізм формування доходів населення у ринковій економіці.
- Нерівність доходів.
30. Національна економіка: суть, структура і особливості.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять в усній та письмовій формах.

1. Опитування.
2. Перевірка завдань для самостійної роботи.
3. Перевірка матеріалів самопідготовки.
4. Виконання завдань практичних занять.

Підсумковий контроль – іспит (I семестр – денна форма; I семестр – заочна форма навчання).

9. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ВИМОГИ

1. Походження поняття «економіка» та його значення
2. Основні етапи розвитку економічних знань
3. Походження термінів «економіка», «політична економія» та «економікс»
4. Дайте характеристику основним підходам до визначення предмету економічної теорії
5. Види економічної теорії та їх характеристика

6. Характеристика основних функцій економічної теорії
7. Поняття методу та методології економічної теорії
8. Загальнонаукові та специфічні методи економічного дослідження
9. Сутність понять «категорії», «принципи» та «закони» економічної теорії
10. Види та система економічних законів
11. Поняття «потреби» та їх класифікація
12. Класифікація потреб за А. Маслоу
13. Особливості людських потреб та крива граничної корисності
14. Поняття «інтерес»: види та особливості
15. Виробництво та види виробничих ресурсів
16. Характеристика основних підходів до класифікації факторів виробництва
17. Фактори сучасного виробництва
18. Виробничі можливості та крива виробничих можливостей
19. Результат та ефективність виробництва
20. Суспільний поділ праці: кооперація праці та виробнича кооперація
21. Основні рівні суспільного поділу праці
22. Фактори розвитку суспільного поділу праці та продуктивність праці
23. Натуральне виробництво та основні його риси
24. Товарне виробництво: основні риси та умови його виникнення
25. Сутність та основні фази суспільного відтворення
26. Товар та його властивості
27. Характеристика основних теорій вартості товару
28. Основні підходи до визначення економічної системи та її властивості
29. Характеристика структурних елементів економічної системи
30. Типи економічних систем та їх характеристика
31. Сутність та структура суспільного виробництва
32. Сутність та функції грошей
33. Види грошей. Номінальна і реальна вартість грошей
34. Основні види грошей у сучасній економіці
35. Характеристика основних теорій грошей
36. Поняття грошової системи та основні його елементами
37. Типи грошових систем
38. Грошова маса та структура грошової маси
39. Характеристика грошових агрегатів
40. Швидкість обігу грошей. Рівняння обігу грошей І. Фішера
41. Сутність грошової реформи та основні методи грошових реформ
42. Повні та часткові грошові реформи
43. Поняття ринку як економічної категорії
44. Характеристика основних функцій ринку в сучасній економіці
45. Умови ефективного функціонування ринкової системи
46. Об'єкти та суб'єкти ринкових відносин
47. Кругообіг ресурсів, товарів і грошей в ринковій економіці
48. Види ринків та ринкова інфраструктура

49. Поняття ринкового попиту. Закон попиту та крива попиту
50. Сутність парадоксів Гіффена та Веблена
51. Нецінові фактори, що впливають на попит
52. Еластичність попиту та його види
53. Види цінової еластичності попиту
54. Поняття ринкової пропозиції. Закон пропозиції та крива пропозиції
55. Цінові фактори, що впливають на пропозицію
56. Нецінові фактори, що впливають на пропозицію
57. Види цінової еластичності пропозиції
58. Взаємозв'язок попиту та пропозиції. Ринкова рівновага та ринкова ціна
59. Характеристика закону попиту і пропозиції
60. Сутність конкуренції та основні умови її виникнення конкуренції
61. Характеристика позитивних рис конкуренції
62. Характеристика негативних рис конкуренції
63. Основні функції конкуренції та закон конкуренції
64. Основні види економічної конкуренції
65. Методи цивілізованої конкуренції
66. Методи нецивілізованої конкуренції
67. Характеристика ринку чистої конкуренція
68. Основні риси монополістичної конкуренції
69. Основні риси олігополістичної конкуренція
70. Характеристика ринку чистої монополії
71. Поняття монополії та її види
72. Основні форми монополістичних об'єднань
73. Конкурентна та антимонопольна політика держави
74. Сутність поняття «капітал». Основні теорії походження капіталу
75. Характеристика основних форм капіталу
76. Види та джерела формування капіталу підприємства
77. Кругообіг виробничого капіталу. Основний та оборотний капітал
78. Сутність та види амортизації капіталу
79. Економічна сутність витрат та їх види
80. Умовно-постійні, змінні та загальні витрати підприємства
81. Економічна сутність доходу. Види доходів підприємства
82. Економічний та бухгалтерський прибуток підприємства
83. Основні функції прибутку та шляхи максимізації прибутку
84. Класифікація доходів населення
85. Функції доходів населення та диференціація населення за рівнями споживання
86. Сутність розподілу доходів населення
87. Причини нерівномірності розподілу доходів населення. Крива Лоренца
88. Економічна сутність заробітної плати
89. Номінальна і реальна заробітна плата
90. Функції заробітної плати

91. Форми і системи заробітної плати
92. Сутність ринку праці, суб'єкти та функції ринку праці
93. Характеристика попиту і пропозиція праці
94. Модель конкурентного ринку праці

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ВИДАМИ КОНТРОЛІВ

Форма навчання	Поточне тестування та самостійна робота								Сума
	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
Денна (усього балів)	0-12	0-12	0-13	0-12	0-13	0-13	0-13	0-12	100
Опитування на семінарах	0-6	0-6	0-7	0-6	0-7	0-7	0-7	0-6	
Конспекти самопідготовки	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	
Практичні роботи	-	-	-	-	-	-	-	-	
Самостійні роботи	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	
Заочна (усього балів)	0-12	0-12	0-13	0-12	0-13	0-13	0-13	0-12	
Опитування на семінарах	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	
Конспекти самопідготовки	0-6	0-6	0-7	0-6	0-7	0-7	0-7	0-6	
Практичні роботи	-	-	-	-	-	-	-	-	
Самостійні роботи	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	0-3	

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
61-67	E		
35-60	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Теми та зміст семінарських занять

Семінарське заняття №1 ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ЯК НАУКА

План семінарського заняття

1. Предмет економічної теорії

Економіка як сфера господарської діяльності людей. Економіка як наука. Походження термінів «економіка», «політична економія» та «економікс». Предмет економічної теорії. Система економічних наук.

2. Функції економічної теорії. Економічне мислення та економічна політика

Характеристика основних функцій економічної теорії. Нормативна та позитивна економічна теорія. Економічне мислення та його форми. Економічна політика держави.

3. Методи пізнання економічних процесів і явищ

Поняття методу та методології економічної теорії. Загальнонаукові та специфічні методи економічного дослідження.

4. Економічні закони та категорії

Сутність понять «категорії», «принципи» та «закони» економічної теорії. Об'єктивні економічні закони. Система економічних законів.

Семінарське заняття №2 ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ ТА ВИРОБНИЧІ МОЖЛИВОСТІ СУСПІЛЬСТВА

План семінарського заняття

1. Економічні потреби та інтереси як головні рушійні сили економіки

Сутність поняття «потреба». Класифікація потреб. Піраміда потреб Маслоу. Загальна та часткова корисність блага. Трудова діяльність як спосіб розв'язання суперечностей між потребами та обмеженими ресурсами. Закону спадної граничної корисності. Крива граничної корисності. Економічні інтереси та їх види.

2. Виробництво та його основні ресурси (фактори)

Виробництво та виробничі ресурси. Види виробничих ресурсів. Продуктивні сили і виробничі відносини. Теорії розвитку продуктивних сил. Характеристика основних факторів виробництва. Сучасні фактори виробництва.

3. Межа виробничих можливостей та проблема економічного вибору

Поняття обмеженості або рідкості виробничих ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість ресурсів. Економічний вибір. Виробничі можливості та крива виробничих можливостей. Закон зростання альтернативної вартості.

4. Результат та ефективність виробництва

Сутність результату, ефекту та продукту виробництва. Абсолютна оцінка результату виробництва. Відносна (якісна) характеристика результатів виробництва. Визначення результативності та ефективності

Семінарське заняття №3

СУСПІЛЬНИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ ТА ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

План семінарського заняття

1. Суспільне виробництво та суспільний поділ праці як економічна основа ефективної організації виробництва

Сутність та структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво. Суспільний поділ праці: кооперація праці та виробнича кооперація. Основні рівні суспільного поділу праці. Фактори розвитку суспільного поділу праці та продуктивність праці.

2. Форми організації суспільного виробництва та обміну

Натуральне виробництво. Товарне виробництво та умови його виникнення. Типи товарного виробництва. Сутність та основні фази суспільного відтворення. Товарний обмін та його роль в економіці.

3. Товар та його властивості. Теорії вартості.

Сутність понять «товар», «економічний товар» та «вільний товар». Суть та різниця таких властивостей товару як споживна вартість та вартість. Роль конкретної та абстрактної праці у створенні товару. Теорія трудової вартості товару. Теорія граничної корисності. Теорія факторів виробництва. Неокласична теорія вартості.

4. Економічна система суспільства: поняття, структура та основні риси

Основні підходи до визначення економічної системи. Властивості економічних систем. Структурні елементи економічної системи.

5. Типи економічних систем та їх характеристика

Традиційна економічна система. Ринкова економічна система. Командна (адміністративна) економічна система. Змішана економічна система. Національні моделі ринкових систем. Американська модель. Німецька модель. Шведська модель. Японська модель. Китайська модель

Семінарське заняття №4

ТЕОРІЯ ГРОШЕЙ ТА ГРОШОВОГО ОБІГУ

План семінарського заняття

1. Природа, види та роль грошей

Визначення та сутність грошей. Умови та історичні аспекти виникнення грошей. Номінальна і реальна вартість грошей. Види та роль грошей. Основні види грошей у сучасній економіці. Функції грошей. Металістична теорія грошей. Товарна теорія грошей. Номіналістична теорія грошей. Кількісна теорія грошей.

2. Система грошового обігу та її типи

Поняття грошової системи. Основні елементами грошової системи. Типи грошових систем. Основні риси сучасної паперово-кредитної грошової системи.

3. Грошова маса та закон грошового обігу

Грошова маса та структура грошової маси. Характеристика грошових агрегатів. Закон грошового обігу. Швидкість обігу грошей. Рівняння обігу грошей І. Фішера.

4. Грошові реформи

Сутність грошової реформи. Основні методи грошових реформ. Повні та часткові грошові реформи.

Семінарське заняття №5 **РИНОК ТА РИНКОВА ЕКОНОМІКА. РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ** **ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ**

План семінарського заняття

1. Ринок, його функції та умови ефективного функціонування

Поняття ринку. Ринок як економічна категорія. Ринкова економіка. Функції та умови ефективного функціонування ринку.

2. Система ринків та їх інфраструктура

Об'єкти та суб'єкти ринкових відносин. Кругообіг ресурсів, товарів і грошей в ринковій економіці. Система видів ринків. Ринкова інфраструктура.

3. Ринковий попит та його фактори

Поняття ринкового попиту. Закон попиту. Парадокси Гіффена та Веблена. Цінові та нецінові фактори, що впливають на попит. Еластичність як поняття. Еластичність попиту за ціною, доходом та перехресна еластичність попиту. Види цінової еластичності попиту.

4. Ринкова пропозиція та її фактори

Поняття ринкової пропозиції. Закон пропозиції. Цінові й нецінові фактори, що впливають на пропозицію. Еластичність пропозиції за ціною. Види цінової еластичності пропозиції.

5. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага

Взаємозв'язок попиту та пропозиції. Закон попиту і пропозиції. Рівноважна ціна. Ринкова рівновага.

Семінарське заняття №6 **КОНКУРЕНЦІЯ І МОНОПОЛІЯ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

План семінарського заняття

1. Конкуренція, її суть та умови існування

Конкуренція як структура ринку та раціональна поведінка суб'єктів. Основні умови виникнення конкуренції. Позитивні та негативні риси конкуренції. Функції конкуренції. Закон конкуренції. Коефіцієнт конкурентоспроможності підприємства.

2. Види та методи економічної конкуренції

Конкуренція покупців та продавців. Методи цивілізованої конкуренції. Методи нецивілізованої конкуренції. Досконала і недосконала конкуренція: особливості та роль в економіці. Ринкові моделі конкуренції. Ринок чистої конкуренції. Основні риси монополістичної конкуренції. Олігополістична конкуренція. Чиста монополія.

3. Монополія: причини виникнення, суть та основні види

Монополія як результат концентрації та централізації виробництва. Види, форми наслідки монополії. Природні та адміністративні монополії. Штучні монополії. Основні форми монополістичних об'єднань. Конкурентна та антимонопольна політика.

Семінарське заняття №7

КАПІТАЛ, ВИТРАТИ ТА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

План семінарського заняття

1. Капітал як фундаментальна категорія ринкової економіки

Сутність поняття «капітал». Речова теорія капіталу. Класова теорія капіталу. Суб'єктивістська теорія капіталу. Основні форми капіталу.

2. Капітал підприємства, його джерела та структура

Види та джерела формування капіталу підприємства. Стартовий капітал. Власний капітал. Залучений (позичковий) капітал підприємства. Співвідношення власних і позичкових джерел капіталу підприємства

3. Обороти та амортизація капіталу

Кругообіг виробничого капіталу. Основний та оборотний капітал. Амортизація капіталу.

4. Витрати підприємства, їх економічна природа та види

Економічна сутність витрат. Крива витрат виробництва. Умовно-постійні, змінні та загальні витрати підприємства. Середні витрати підприємства. Закон спадної граничної продуктивності.

5. Доходи та прибуток підприємства

Економічна сутність доходу. Види доходів підприємства. Структура валового доходу. Економічний та бухгалтерський прибуток підприємства. Основні функції прибутку та шляхи максимізації прибутку.

Семінарське заняття №8

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ. РИНОК ПРАЦІ ТА ЗАРОБІТНА ПЛАТА

План семінарського заняття

1. Доходи населення: види та джерела формування. Розподіл доходів

Класифікація доходів населення. Диференціація населення за рівнями споживання. Прожитковий мінімум. Розподіл доходів.

2. Диференціація доходів населення

Причини нерівномірності розподілу доходів населення. Крива Лоренца та коефіцієнт (індекс) Джині. Оптимум Парето.

3. Заробітна плата як основна форма доходу населення

Економічна сутність заробітної плати. Заробітна плата і вартість робочої сили. Номінальна і реальна заробітна плата. Функції заробітної плати. Форми і системи заробітної плати. Тарифна система. Мінімальна заробітна плата, її функції та особливості встановлення.

4. Суть та особливості ринку праці

Ринок праці. Основні суб'єкти та об'єкт ринку праці. Механізм ринку праці. Попит і пропозиція праці. Модель конкурентного ринку праці

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Дзюбик С.Д. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – 3-тє вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2014. - 423 с.

2. Економічна теорія: навч. посіб. / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, О.С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л.С. Шевченко. – Х.: Право, 2016. – 268 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича.; - 9-те вид., доповн. - К.: Знання, 2014. - 710 с.

4. Лисенко С.М. Основи економічної теорії. Практикум. Навчальний посібник / С.М. Лисенко, Я.О. Ляшок. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 268 с.

5. Отрошко О.В. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / О.В. Отрошко; 2-ге вид., перероб. та доп.; Рекомендовано МОН. - К.: Знання, 2013. - 334 с.

6. Рібун Л.В. Основи економічної теорії: навч. посібник / Л.В. Рібун. – Львів: Камула, 2017. – 408 с.

7. Сірко А.В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. / А.В. Сірко - К.: «Центр учбової літератури», 2014. - 416 с.

8. Якобчук В.П. Економічна теорія: навч. посібник / В.П. Якобчук. - 3-тє вид., перероблене. -К.: Видавництво Ліра-К, 2015. - 408 с.

Допоміжна

1. Білецька Л.В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): Навч. пос. / Л.В. Білецька, О.В. Білецький, В.І. Савич. - 2-ге вид. перероб. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2009. — 688 с.

2. Довбенко М.В. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелелогія): Навч. посібник / М.В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2005. - 336 с.

3. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навч. посібник / За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З. Ватаманюка. - Львів: «Інтелект-Захід», 2008. - 540 с.

4. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. - К.: Знання, 2012. - 206 с.

5. Економічна теорія: Політична економія: Підручник / За заг. ред. С.І. Юрія. - К.: Кондор, 2009. - 604 с.

6. Історія економіки та економічної думки: Навч. посібник / За ред. С.В. Степаненка. - К.: КНЕУ, 2010. - 743 с.

7. Мельник Л.Ю. Економічна теорія: політекономічний аспект: Навч. посібник / Л.Ю. Мельник, П.М. Макаренко. - К.: Кондор, 2008. - 524 с.

8. Політична економія: Навч. посібник / За ред. К.Т. Кривенка. - К.: КНЕУ, 2008. - 508 с.

9. Політична економія: Підручник / За ред. В.Г. Федоренка. - К.: Алерта, 2008. - 487 с

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ІНТЕРНЕТ

1. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

2. Європейський центральний банк. – Режим доступу: www.ecb.europa.eu.

3. Законодавство України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

4. Міжнародний центр перспективних досліджень. – Режим доступу: www.icps.kiev.ua.

5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: www.me.gov.ua.

6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.

7. Національний банк України. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

8. Світовий банк. – Режим доступу: www.worldbank.org.

9. Центр соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: www.case-ukraine.com.ua.